

Prof.dr. Suad Orlić, Vanredni profesor na krivično-pravnoj katedri Pravnog fakulteta Univerziteta u Zenici, edukator u Centru za edukaciju sudija i tužilaca Federacije Bosne i Hercegovine, email – suad.orlic@gmail.com

Prof.dr. Sadmir Karović, Vanredni profesor na krivično-pravnoj katedri Pravnog fakulteta Univerziteta u Travniku, zaposlen u Državnoj agenciji za istrage i zaštitu, Bosna i Hercegovina, edukator u Centru za edukaciju sudija i tužilaca Federacije Bosne i Hercegovine, email – karovics@hotmail.com

Dr Jasmina Igrački, Naučni saradnik na Institutu za kriminološka i sociološka istraživanja u Beogradu, R.Srbija, email - jasminaiграčki@yahoo.com

PROSJAČENJE I KRIVIČNOPRAVNA ZAŠTITA MALOLJETNIH LICA U BOSNI I HERCEGOVINI

Apstrakt: Prosjačenje kao društvena devijacija postaje sve aktuelniji problem u današnjem periodu ekonomske krize i krize porodičnih vrijednosti, kao i u okolnostima postojeće migrantske krize i izraženih formi organizovanog kriminaliteta. Ova asocijalna pojava prerasta u društveni problem iz razloga što se u znatnoj mjeri, iz različitih razloga, među učesnicima, odnosno pasivnim subjektima ovog vida sociopatološkog ponašanja pojavljuju maloljetna lica. Ovaj vid asocijalnog ponašanja maloljetnih lica je u znatnoj mjeri povezan sa njihovim prestupničkim ponašanjem, pri čemu je naročito značajno istaći povezanost ovog vida asocijalnog ponašanja sa inkriminacijama iz oblasti organizovanog kriminaliteta u kojima je prosjačenje ciljna djelatnost za čije izvršenje se iskorištavaju maloljetnici uz brojne posljedice koje takav vid eksploatacije ostavlja po najmlađu populaciju. U ovom radu, autori su elaborirali krivičnopravnu zaštitu maloljetnih lica od prosjačenja, te ukazali na određene nedostatke i razlike u krivičnopравnim aspektima te zaštite, uz prezentovanje odgovarajućih prijedloga *de lege ferenda* usmjerenih na poboljšanje krivičnopравne zaštite maloljetnih lica od ovog vida asocijalnog ponašanja

Ključne riječi: krivičnopравna zaštita, prosjačenje, maloljetna lica.

1. Uvodno o prosjačenju

Pojave prosjačenja sežu kao problem u daleku istoriju i u mjeri koja je zahtjevala pravne mjere socijalne zaštite. Prosjačenje, kao asocijalna pojava, se različito definiše u literaturi tako da postoje brojne definicije prosjačenja uz najčešće uzimanje u obzir sociološkog i psihološkog aspekta pri definisanju ove pojave.

Opšta sociološka definicija prosjačenja polazi od stanovišta da su prosjaci osobe koje nemaju ni zanimanje, ni zanat, ni sigurno boravište, niti mjesto za opstanak. Radi se o osobama koje ne mogu dokazati da žive pošteno i moralno, niti to za njih mogu potvrditi osobe dostojne vjerovanja.¹ Prosjačenje se, sa sociološkog aspekta, definiše kao povremeno ili stalno u vidu zanimanja traženje milostinje navođenjem svojih fizičkih problema ili socijalnog statusa kao razloga za razumjevanje pri traženju milostinje.² Prosjačenje je pojava poremećaja u socijalnom ponašanju koja je, od nekad potpuno marginalizirane pojave koja nije privlačila pažnju niti opšte, niti stručne i naučne javnosti, u posljednje vrijeme zaokupila veliku pažnju istraživača prevashodno zbog izražene i učestale pojave zloupotrebe djece u svrhu ove asocijalne pojave.³

Za prosjačenje se može reći da je hendikep socijalizacije ličnosti u vrijednosnom sistemu i njegovoj internalizaciji, odnosno u izgradnji odnosa prema radu, jer prosjačenje orijentiše osobu, uključujući i maloljetnika, na vlastiti nerad i življenje od tuđeg rada.⁴

Postoje određene etničke grupe i kolektiviteti kojima je prosjačenje ugrađeno u vrijednosni sistem i kulturu grupe (npr. romske etničke grupe), pa je i socijalizacija novih naraštaja saglasna sa tim vrijednosnim sistemom. Unutar grupe, zbog toga, problem socijalizacije i njen uspjeh nije doveden u pitanje, pa se za takvu vrstu prosjaka više može govoriti o kulturnom konfliktu, a manje o devijantnosti. Devijantne pojave od strane članova takve grupe se, naime, u vrijednosnom smislu grupe ne smatraju devijantnim, jer zbog

---

¹ Bošković, M, Marinković, D (2015) Socijalna patologija, Pravni fakultet, Novi Sad, str. 224.

² Nikolić – Ristanović, V, Konstantinović-Vilić, S (2018) Kriminologija, četvrto izmjenjeno i dopunjeno izdanje, Prometej, Beograd, str. 388.

³ Karić, N (2017) Socijalni rad i maloljetnička delinkvencija u zajednici, drugo izmjenjeno i dopunjeno izdanje, OFF-SET, Tuzla, str. 116.

⁴ Nikolić, Z, Joksić, I (2011) *Maloljetnička delinkvencija – socijalnopsihološki i krivično-pravni aspekti*, Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd, 2011, str.88.

kulturnog konflikta prosjačenje, prevare, gatanje i drugo spadaju u normalan način egzistencije.⁵

Prosjačenje se ispoljava u raznim pojavnim oblicima, pri čemu su karakteristična dva oblika: klasično i aktivno ili profesionalno prosjačenje.⁶

Klasično prosjačenje se ispoljava u traženju milostinje, pozivajući se na bolest i fizičku nemoć uz korištenje frazeologije zasićene religioznim sadržajima, pri čemu je ovo prosjačenje neorganizirano tako da pojedinci prose za svoj opstanak i eventualno za opstanak onih koje izdržavaju. Ovo prosjačenje obavljaju lica sa invaliditetom i bolesna lica koja zbog svojih fizičkih i psihičkih nedostataka nisu u stanju da privređuju, te emocionalno djeluju na ljude tražeći milostinju. Za razliku od ovih lica, prosjačenjem se bave i socijalni paraziti koji su sposobni za rad i privređivanje, ali su se odali negativnom, sociopatološkom načinu života, djelujući na svijest i emocije ljudi čime izazivaju samilost, sažaljenje, tražeći dobročinstvo. Aktivno ili profesionalno prosjačenje, odnosno prosjačenje u vidu zanata, se preobražava u profesiju i posao, odnosno u organizirani način prošnje na način da postoje prosjaci kao „radna snaga“, odnosno kao oni koji prose i oni za koje se prosi, odnosno oni koji organizuju i manipulišu osobama koje prosjače. Organizatori prosjačenja pronalaze određeni broj osoba sa psihofizičkim nedostacima ili osobe koje to mogu da odglume, te ih angažuju i raspoređuju po određenim prometnim dijelovima grada, pri čemu ih obično razvoze kolima i povremeno obilaze radi prikupljanja onoga što je isprosjačeno, tako da ovaj način prosjačenja može biti vrlo unosan za one koji ga organizuju.

Poseban oblik prosjačenja se ispoljava u angažovanju djece i tek rođenih beba koje treba da još jače, intenzivnije djeluju na emocije ljudi izazivajući kod njih sažaljenje i samilost radi pribavljanja imovinskih dobara, u prvom redu novca. U okviru ovoga, postoji i najteži oblik prosjačenja koji je inkriminisan krivičnim zakonodavstvom u obliku zlostavljanja i predstavlja zloupotrebu djece u svrhu prosjačenja.

Takođe, sa razvojem društva i tehnologija, javio se i noviji, moderni oblik prosjačenja, tzv. sajber prosjačenje koje predstavlja prosjačenje preko

---

⁵ Nikolić, Z (2006) *Prevenција kriminaliteta*, Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd, str. 104.

⁶ Prosjačenje je moguće klasificirati i prema načinu i obliku prosjačenja u tri grupe: individualno prosjačenje u kome svaki pojedinac prosi za sebe, grupno prosjačenje koje se obavlja u grupi, pri čemu se moguća dva modaliteta raspodjele dobiti, bilo da se sva dobit dijeli ili da svako zadržava svoj isprošeni dio u toku vremena prosjačenja, te koje se izvodi timski u grupama u kojima postoji podjela uloga i zadaci, kao i metode, mjesta i prostor djelovanja pojedinaca i grupa (vid, Karić, N, op, cit, str. 116-117).

interneta, na globalnoj mreži, na kojima od ljudi dobre volje traže sitnu donaciju.⁷ Sa razvojem informacionih i komunikacionih tehnologija, prije svega interneta, susrećemo se novim fenomenološkim oblicima prosjačenja koji po svojoj prirodi, načinu ispoljavanja i operacionalizacije kao i drugim specifičnostima, zahtijevaju adekvatne zakonske odgovore, odnosno rješenja. U našem pravu, odnosno zakonodavstvu, prosjačenje predstavlja prekršaj protiv javnog reda i mira, te ovo ponašanje može da predstavlja alarm za kasnije činjenje krivičnih djela, posebno ako se kao prekršiocci javljaju maloljetnici.

Prosjačenje je u velikoj mjeri povezano sa skitnjom. Naime, skitnja je često praćena prosjačenjem koje predstavlja osnovni način pribavljanja sredstava za život, usljed čega se skitnja i prosjačenje najčešće posmatraju zajedno. Medjutim, sa prekršajno-pravnog aspekta pogrešno je, odnosno neprihvatljivo, bilo alternativno ili kumulativno, formulisati, odnosno propisati ove dve asocijalne pojave kao bića istog prekršaja, jer se radi o radnjama od kojih svaka sama za sebe, kako prosjačenje, tako i skitnja, predstavlja društveno neprihvatljivo ponašanje.⁸

Reakcija socijalne sredine prema prosjačenju je uvijek ambivalentna, jer prosjak svojim izgledom i načinom ponašanja upravo pokušava da verbalno i neverbalno saopći okolini da i oni mogu doživjeti istu sudbinu, odnosno da i oni mogu dopasti u isto stanje. Ta reakcija socijalne sredine se kreće od indiferentnosti na ovu društveno štetnu pojavu među maloljetnim licima koja se izjednačava s tolerancijom ove pojave, naročito u siromašnim zajednicama, pa do prezira i odbacivanja prosjaka u vidu moralnog osuđivanja ove pojave i odbojnosti prema takvim pojedincima i grupama koje prosjače.

Prosjačenje je pojava koja ima veoma složenu etiologiju u posebno je štetna za maloljetna lica, iz razloga što se oni, prihvatajući prosjačenje kao dominantni obrazac življenja i ponašanja, sve više udaljavaju od pozitivnih društvenih aktivnosti što ih vremenom dovodi na margine društvenog života, čineći ih potencijalnim, rizičnim grupama za ulazak u kriminalitet. Povezanost prosjačenja sa kriminalitetom se ostvaruje kroz različite forme kriminalnog djelovanja, počev od krađa i prevara do prostitucije i organizovanog kriminalnog djelovanja u obliku trgovine ljudima pri čemu se upravo mladi u

---

⁷ Bošković, M, Marinković, D, op,cit, str. 228.

⁸ Pogrešna formulacija prosjačenja i skitnje, propisanih alternativno, kao bića istog prekršaja, prisutna je u Zakonu o javnom redu i miru ZDK (čl.3.tač.14 ZJRM ZDK, Službene novine ZDK, br.12/16), pri čemu u mnogim prekršajnim zakonodavstvima skitnja nije niti propisana kao prekršaj protiv javnog reda i mira (kao npr. u ZJRM RS, ZJRM BDBiH itd).

velikoj mjeri eksploatišu u svrhu prosjačenja kao jedne od ciljnih djelatnosti ove krivične inkriminacije.

Usljed takve povezanosti prosjačenja sa kriminalitetom, sa naročito izraženim trendom povezanosti sa nekim od pojavnih oblika organizovanog kriminaliteta u vidu trgovine ljudima, odnosno djecom, društvena reakcija je uglavnom usmjerena ka sprječavanju pojave ili bar njenom kanalisanju, premda dosadašnja iskustva govore da ni ove devijacije, kao ni druge, ne mogu biti eliminisane, sve dok pojedincima ili grupama obezbjeđuju satisfakciju za ponašanje. Treba istaći da negativne okolnosti, kao što su ekonomske krize, rat, elementarne nepogode, velike migracije i socijalna kriza u prelaznim periodima društvenih zajednica uvijek vode u povećanje ovih pojava, a što je slučaj i na našim prostorima. Dakle, prosjačenje kao sociopatološku pojavu neophodno je promatrati kroz prizmu povezanosti i uslovljenosti sa drugim sociopatološkim pojavama u društvu, odnosno određenoj lokalnoj zajednici. Također, ne smijemo zanemariti ili ignorisati međunarodnu komponentu ove sociopatološke pojave, cijeneći da ista ne prepoznaje nacionalne geografske granice.

Društvo reaguje na prosjačenje represivno i preventivno, pri čemu se represivna reakcija sastoji u inkriminisanju ove asocijalne pojave kao prekršajno kažnjive radnje. Kada je u pitanju preventivna reakcija ona podrazumijeva preduzimanje preventivnih mjera u društvenim sredinama iz kojih prosjaci i dolaze, kadrovsko i materijalno jačanje službi koje se bave prevencijom na ovom planu, prevashodno vaspitno obrazovnih i službi socijalne zaštite, kao i formiranje posebnih ustanova koje bi se primjenom savremenih metoda bavile socijalnom rehabilitacijom djece uključene u prosjačenje.⁹

Sistem zaštitnih intervencija bi trebalo da obuhvati različite nivoe prevencije, zatim otkrivanje (prepoznavanje) i ispitivanje slučajeva, obezbjeđenje neposredne pravne zaštite, kao i zdravstvenu i sociopsihološku rehabilitaciju zlostavljane dece i samih nasilnika. U tom smislu, zaštita od zlostavljanja bi uključila aktivnosti više institucionalnih sistema: obrazovanja, zdravstva, socijalne zaštite, policije i pravosuđa.¹⁰

Preventivni aspekti ovakvog vida asocijalnog ponašanja djece podrazumijevaju i unapređenje zakonodavnog okvira za zaštitu djece koja su uključena u prosjačenje, odnosno u život i rad na ulici od iskorištavanja i

---

⁹ Nikolić – Ristanović, Konstantinović-Vilić, *op.cit.*, str.389.

¹⁰ Igrački, J (2012): *Policija kao subjekt u prevenciji zlostavljanja dece*, Zbornik Instituta za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd, br. 1, str. 261.

zloupotreba, prevashodno u sferi njihove identifikacije i pravne vidljivosti, te unapređenja prekršajnog zakonodavstva i dostupnosti redovnog osnovnog obrazovanja. Uključenost brojnih institucija u prevenciji ovog vida asocijalnog ponašanja maloljetnih lica poseban je imperativ društva iz razloga što su maloljetna lica, koja su uključena u prosjačenje, odnosno u život ili rad na ulici, u posebnom riziku da postanu i žrtve krivičnog djela trgovine ljudima.

2. Prosjačenje i krivičnopravna zaštita maloljetnih lica

Krivičnopravna zaštita maloljetnih lica od prosjačenja se ostvaruje propisivanjem inkriminacija, odnosno odredbi određenih krivičnih inkriminacija u krivičnom zakonu kojima se štite maloljetna lica od viktimizacije. Inkriminacije propisane u krivičnom zakonu kojima se pruža krivično pravna zaštita maloljetnim licima, uključujući i prosjačenje, su inkriminacije učinjene na štetu maloljetnika, odnosno inkriminacije u kojima se maloljetno lice pojavljuje kao pasivni subjekt krivičnog djela.

Te inkriminacije se mogu klasificirati u tri grupe;

a.) u prvoj grupi su inkriminacije u kojima je svojstvo maloljetnog lica kao pasivnog subjekta obilježje bića krivičnog djela, tako da se pojam maloljetnog lica nalazi u samom nazivu inkriminacija,¹¹

b.) u drugu grupu se uvrštavaju inkriminacije u kojima je svojstvo maloljetnog lica kvalifikatorna okolnost koja djelu daje teži oblik tako da djelo ima teži oblik ukoliko je učinjeno prema maloljetnom licu sa propisivanjem strožije kazne u odnosu na osnovni oblik djela,¹² U okviru ove grupe krivičnih djela, postoje inkriminacije sa kvalifikatornim odredbama u kojima su odvojene kategorije maloljetnika i djeteta kao pasivnih subjekata tako da je

---

¹¹ Takva inkriminacija kojom se pruža krivičnopravna zaštita maloljetnim licima od prosjačenja jeste „Zapuštanje ili zlostavljanje djeteta (prema KZ RS) ili maloljetnika“ (prema KZ FBiH i KZ BD BiH), kao i krivična inkriminacija „Trgovina djecom“ koja je propisana samo u krivičnom zakonodavstvu Republike Srpske.

¹² Takva inkriminacija kojom se pruža krivičnopravna zaštita maloljetnim licima od prosjačenja jeste „Trgovina ljudima“ propisana u krivičnom zakonodavstvu Federacije BiH i krivičnom zakonu Brčko distrikta BiH. Ova inkriminacija je propisana i u KZ Republike Srpske, ali ne propisuje kvalifikatorne odredbe o maloljetnicima kao pasivnim subjektima iz razloga što je propisalo posebnu inkriminaciju koja se odnosi na tu kategoriju lica kao pasivnih subjekata trgovine ljudima, odnosno inkriminaciju „trgovina djecom“ kod koje je svojstvo djeteta kao pasivnog subjekta obilježje bića krivičnog djela..

izvršenje djela na štetu djeteta teži oblik djela u odnosu na djelo u kojem je maloljetnik pasivni subjekt.¹³

c.) treća grupa su krivična djela, odnosno odredbe djela u kojima se ne navode eksplicite maloljetna lica kao pasivni subjekti, već se formulacijom zakonodavca da se kao pasivni subjekt može pojaviti svaka osoba u tu kategoriju ubrajaju i maloljetna lica. Takve inkriminacije su propisane u skoro svim grupama krivičnih djela sistematizovanim u posebnom dijelu krivičnog zakona. U okviru ove grupe inkriminacija, postoje primjeri inkriminacija u krivičnom zakonodavstvu Federacije Bosne i Hercegovine u kojima postoje odstupanja na dva načina, kako u smislu nepropisivanja,¹⁴ tako i u smislu

---

¹³ Takva inkriminacija je „Učestvovanje u samoubistvu“ iz čl.170 .KZ FBiH u kojem je u st. 2 propisan teži oblik ovog djela prema maloljetniku sa propisanom kaznom zatvora od 1 do 10 godina i u st.3 najteži oblik djela izvršen prema djetetu s propisanom kaznom zatvora najmanje 5 godina, dok je u KZ RS u čl.129.st.3 propisan teži oblik djela prema djetetu s propisanom kaznom zatvora najmanje 5 godina. Ovo je jedna od rjetkih inkriminacija u KZ FBiH (takva je i krivična inkriminacija rodoskrnuće iz čl.213.st.2 i 3. KZ FBiH) u kojoj su propisane odvojene kvalifikatorne odredbe sa maloljetnikom i djetetom kao pasivnim subjektima jer je u većini inkriminacija propisana kvalifikatorna okolnost djela izvršena na štetu djeteta ili maloljetnika. Takvo što ne postoji u KZ Republike Srpske u kojem je pojam djeteta kao žrtve krivičnog djela usklađen sa Konvencijom UN o pravima djeteta tako da se, prema čl.123.st.1.tač.7.KZ RS, djetetom kao žrtvom krivičnog djela smatra lice koje nije navršilo 18 godina. Nasuprot tome, KZ Federacije još uvijek nije uskladilo pojam djeteta kao žrtve krivičnog djela sa Konvencijom UN o pravima djeteta, tako da u većini inkriminacija propisuju zajedno dijete te ili maloljetnika kao pasivne subjekte, bilo da su u pitanju inkriminacije u kojima su termini dijete ili maloljetnik zajedno navedeni u samom nazivu inkriminacije, odnosno u kojima je svojstvo djeteta ili maloljetnika obilježje bića krivičnog djela (npr. Zapuštanje ili zlostavljanje djeteta ili maloljetnika), bilo da su, kao pasivni subjekti, zajedno navedeni u kvalifikatornim odredbama brojnih inkriminacija (npr. trgovina ljudima).

¹⁴ Primer takve inkriminacije je krivično delo „Teško ubistvo“ iz člana 166.st.2. KZ FBiH u kojem nije propisano ubistvo deteta (ili bremenite žene) kao teži oblik ubistva. Radi se o jedinom regionalnom krivičnom zakonodavstvu koje u ovoj inkriminaciji ne propisuje uzrasnu dob, odnosno maloljetstvo pasivnog subjekta kao kvalifikatornu okolnost i teži oblik djela tako da se ubistvo djeteta kvalifikuje kao obično ubistvo iz st.1. navedenog člana (KZ FBiH, kao jedno od rjetkih krivičnih zakonodavstava, ne propisuje odvojeno ubistvo i teško ubistvo kao zasebne inkriminacije opisane pod različitim članovima, već ih opisuje pod dva stava unutar istog člana – čl.166.st.1 i 2. KZ FBiH). Takvim postojećim rješenjem u okviru ove inkriminacije se sužava okvir krivičnopravne zaštite maloletnih lica, te u poređenju sa drugim entitetskim krivičnim zakonodavstvom Republike Srpske krivičnopravna zaštita života maloletnih lica je na dva stepena nižem nivou zaštite i to kako u pogledu propisivanja kvalifikatorne odredbe unutar postojeće inkriminacije i više

brisanja¹⁵ kvalifikatornih odredbi u kojima su maloletna lica pasivni subjekti i u kojima bi ta odredba trebala biti propisana.

Prosjačenje kao asocijalna pojava i kao prekršaj, prema Zakonu o javnom redu i miru, je povezano i sa krivičnim inkriminacijama u kojima su viktimizirana maloljetna lica. To je ratio legis pružanja i prevashodno krivičnopravne zaštite maloljetnim licima od ove asocijalne pojave. Krivično pravna zaštita maloljetnih lica od prosjačenja ostvaruje se kroz različite modalitete u kojima se prosjačenje pojavljuje kao obilježje bića krivičnog djela. U tom smislu, ta zaštita maloljetnim licima pruža se propisivanjem nekih krivičnih djela u kojima se prosjačenje pojavljuje bilo kao jedna od opciono propisanih radnji izvršenja, kao objektivnog obilježja bića krivičnog djela, zlostavljanja kao težeg oblika inkriminacije „Zapuštanje ili zlostavljanje djeteta“, bilo kao ciljna djelatnost kao subjektivno obilježje bića krivičnog djela „trgovina ljudima/djecom“.

2.1. Prosjačenje i zapuštanje ili zlostavljanje djeteta ili maloljetnika

Jedna od krivičnih inkriminacija kojom se pruža krivičnopravna zaštita maloljetnim licima od prosjačenja, odnosno od njihove uključenosti u život i

---

mere zatvorske kazne (čl.125.st.1. tač 7. KZ RS), tako i u pogledu alternativnog propisivanja najteže krivične sankcije (kazne doživotnog zatvora) za takav oblik dela izvršen prema maloletnom licu i samim tim strožijoj vrsti zatvorske kazne. To znači da, za razliku od KZ FBiH, u KZ RS starosna dob pasivnog subjekta kod ovog djela, ne samo da je propisana kao kvalifikatorna okolnost, već je postala osnov za uvođenje, putem izmjena KZ RS iz 2021.g, i izricanje kazne doživotnog zatvora kao najteže krivične sankcije.

¹⁵ Primjer takve inkriminacije je „Navođenje na prostituciju“ iz člana 210.. KZ FBiH. Naime, ova inkriminacija je u stavu 4 propisivala odredbu o činjenju ove inkriminirajuće radnje na štetu maloletnih lica, odnosno odredbu o navođenju maloletnih lica na prostituciju kao kvalifikatornu odredbu i teži oblik djela propisujući višu mjeru kazne. Međutim, izmjenama krivičnog zakonodavstva FBiH iz 2015.g došlo je do brisanja ove odredbe čime je tretiranje maloletnih lica kao pasivnih subjekata kod ove inkriminacije dovedeno u istu poziciju kako je to kod inkriminacije „teško ubistvo“ što znači da se i kod ovog djela činjenje inkriminirajuće radnje na štetu maloletnog lica kvalifikuje kao osnovni oblik djela čime je starosna dob pasivnog subjekta prestala biti kvalifikatorna okolnost kod ovog djela čime se navođenje maloljetnog lica krivičnopravno tretira i sankcioniše na isti način kao i navođenje punoljetnih lica na prostituciju. Za razliku od KZ FBiH, u KZ RS, izmjenama iz 2017.g i usklađivanjem sa Lanzarote konvencijom o borbi protiv seksualne zloupotrebe i iskorištavanja djece, formirana je posebna grupa krivičnih djela protiv seksualnog zlostavljanja i iskorištavanja djece, medju kojim je propisana i inkriminacija „Navođenje djeteta na prostituciju“ (čl.180. KZ RS).

rad na ulici jeste krivična inkriminacija „Zapuštanje ili zlostavljanje djeteta ili maloljetnika“¹⁶ iz člana 219 KZ FBiH i čl.187. KZ RS.

U odnosu na sve oblike asocijalnog, odnosno sociopatološkog ponašanja djece, ova krivična inkriminacija se najviše reflektuje na prosjačenje. Naime, prosjačenje kod ove inkriminacije se manifestuje u dva modaliteta pri čemu ta dva modaliteta nisu zastupljena i kod zapuštanja i kod zlostavljanja kao oblika ovog djela, tako da su oba modaliteta prosjačenja djeteta, kako u prinudnom tako i u kauzalnom aspektu, zastupljena u zlostavljanju kao težem obliku djela, dok se osnovni oblik djela, odnosno zapostavljanje djece pojavljuje u kauzalnom aspektu, odnosno kao uzrok prosjačenja djeteta. To, zapravo, znači da je kod ove inkriminacije uticaj zlostavljanja (prinudni i kauzalni), kao težeg oblika ovog djela, na prosjačenje djece znatno izraženiji u odnosu na (kauzalni) uticaj zanemarivanja kao osnovnog oblika djela.

Kod ove inkriminacije prosjačenje kao asocijalna pojava kod djeteta ili maloljetnika se javlja u dva modaliteta. Naime, prvi modalitet se odnosi na prinuđivanje na prosjačenje djeteta ili maloljetnika kao jedne od opciono propisanih radnji zlostavljanja iz člana 219.st.2. KZ FBiH. Prinuđivanje djeteta na prosjačenje predstavlja, najteži oblik prosjačenja, jer se radi o zloupotrebi djeteta u te svrhe. Radi se o obliku zlostavljanja koje predstavlja flagrantno kršenje prava djeteta od strane roditelja, u pravilu, još u najranijem djetinjstvu. Radi se o prisiljavanju djeteta na prosjačenje protivno njegovim željama i potrebama što predstavlja ne samo inkriminacijsku radnju propisanu u krivičnom zakonu, već i aktivnost suprotnu Konvenciji UN o pravima djeteta, kao i nizu drugih akata koja definišu prava djeteta i štite djecu kao najvulnerabilniju i rizičnu populacionu strukturu stanovništva. Imajući u vidu izvršioca ovog krivičnog djela, odnosno da se radi o roditeljima, djetinjstvo takve djece je izgubljeno i čini ih zauvijek nesretnim i od njih stvara „robu“ koja treba da njihovim roditeljima – zlostavljačima donosi samo profit po svaku cijenu. Ovim oblikom krivičnog djela se potiru brojna prava djeteta, tako da u odnosu na prava djeteta, kod ovog oblika zlostavljanja narušeno je njegovo pravo na zdrave uslove odrastanja, pravo na adekvatnu roditeljsku brigu, kao i pravo na zdravo djetinjstvo.¹⁷

Ovaj modalitet kod navedene inkriminacije koji propisuje prinudnu radnju prema maloljetnom licu na ovaj vid asocijalnog ponašanja, kao jednu od

---

¹⁶ Detaljnije o ovoj inkriminaciji vidjeti u : *Kaznenopravni aspekti zaštite maloljetnih lica od zloupotrebe opojnih droga u Bosni i Hercegovini*, Zbornik Pravnog fakulteta Tuzla, br.1-2/20, *Kazneno-pravna zaštita maloljetnih lica od alkoholizma u Bosni i Hercegovini*, Crimen, Beograd, br.3/20.

¹⁷ Bošković. M, Marinković, M, op, cit, str. 227.

opciono propisanih radnji iz zlostavljanja kao težeg oblika ovog djela, uz radnju zapuštanja, odnosno grubog zanemarivanja iz osnovnog oblika djela, ujedno se javlja i kao uzročnik drugog modaliteta ove inkriminacije koji se odnosi na odavanje maloljetnog lica prosjačenju i ostalim oblicima asocijalnog ponašanja, kvalifikovan kao teži oblik ove inkriminacije. Dijete, odnosno maloljetnik se prisiljava na prosjačenje kako bi za onog ko ga na to prisiljava pribavilo izvor prihoda ili neku korist.¹⁸ To će biti kad roditelji ili druge osobe prisiljavaju djecu na zajedničko prosjačenje ili prisiljavaju djecu da sama prosjače na prometnim mjestima. Za postojanje ovog oblika zlostavljanja djeteta, kao težeg oblika djela, dovoljno je da je roditelj ili drugo lice s odgovarajućim ličnim svojstvom prisilio dijete, odnosno maloljetnika o kome je dužno da se stara, da prosjači. Pri tome, prema stanovištu sudske prakse, za postojanje djela zlostavljanja preduzetom radnjom prinuđivanja maloljetnog lica na prosjačenje nije potrebno dokazivati da je došlo do ostvarenja i neke druge posljedice u vidu vaspitne zapuštenosti i asocijalnog ponašanja djeteta, Ako su, pak, takve posljedice ostvarene, odnosno nastupile onda one mogu imati značaj otežavajuće okolnosti.¹⁹

Kod drugog modaliteta koji se odnosi na ovaj vid asocijalnog ponašanja maloljetnog lica radi se o odavanju djeteta ili maloljetnika prosjačenju kao posljedici izlaganja djeteta od strane roditelja radnji zapuštanja, odnosno grubog zanemarivanja zbrinjavanja i odgoja, kao osnovnog oblika djela iz stava 1 ili opciono propisanim radnjama zlostavljanja i u okviru istih radnji prinuđivanja na prosjačenje djeteta ili maloljetnika iz stava 2 ovog člana.

U pogledu odavanja djeteta prosjačenju,²⁰ ovo odavanje se javlja kao rezultat preduzimanja alternativno propisanih radnji, odnosno radnje zapuštanja i radnji zlostavljanja kao uzroka odavanja djeteta ili maloljetnika prosjačenju, tako da je za odavanje djeteta ili maloljetnika prosjačenju dovoljno da je ono uzrokovano bilo kojom od navedenih radnji od strane roditelja, uključujući i radnju prinuđivanja djeteta na prosjačenje.

---

¹⁸ Mrvić, Petrović, N (2019) *Krivično pravo - Posebni deo*, Pravni fakultet Union, Beograd, str. 154.

¹⁹ Presuda Okružnog suda u Beogradu, br.680/99, vid, Delić, N (2022) *Krivično pravo - posebni deo, drugo izdanje*, Pravni fakultet, Beograd, str.124.

²⁰ Odavanje prosjačenju je eksplicite propisano u čl.219.st.3 KZ FBiH, a ne i u čl.187.st.3. KZ RS, ali se ono podrazumijeva pod izrazom i ostali oblici asocijalnog ponašanja uz odavanje prostituciji i alkoholizam koji su eksplicite navedeni.

Zakon propisuje da se dijete odalo prosjačenju²¹ ili drugim oblicima asocijalnog ponašanja, kao posljedici grubog zanemarivanja odgoja ili zbrinjavanja djeteta ili primarno prisiljavanja na prosjačenje kao jedne od brojnih opciono propisanih kvalifikatornih radnji štetnih za razvoj djeteta, tako da za postojanje kvalifikatorne okolnosti, odnosno nastupanje posljedice koja se ogleda u odavanju djeteta prosjačenju ili drugim oblicima asocijalnog ponašanja nije dovoljno jednokratno delinkventno ili drugo društveno neprihvatljivo ponašanje djeteta, već zaista mora da se radi o ponašanju koje po pojavnom obliku, modalitetima i intenzitetu upućuje na zaključak da je to manje ili više usvojeni model ponašanja.²²

Pored krivično pravne zaštite maloljetnih lica od prosjačenja putem ove inkriminacije propisivanjem radnje prinuđivanja maloljetnog lica na prosjačenje, kao jedne od opciono propisanih radnji izvršenja zlostavljanja, kao težeg oblika ovog djela, te propisivanja odredbe o odavanju maloljetnih lica prosjačenju i drugim asocijalnim pojavama, kao posljedici prevashodno težeg oblika djela zlostavljanja i u okviru istog alternativno propisane navedene radnje prinuđivanja na prosjačenje, te zanemarivanja, kao osnovnog oblika djela, krivično-pravna zaštita maloljetnih lica propisivanjem ove krivične inkriminacije, uključujući i zaštitu od prosjačenja, bilo u prinudnom ili pak kauzalnom aspektu, ostvaruje se i preko instituta zastarjelosti krivičnog gonjenja iz opšteg dijela krivičnog zakona.²³ Naime, zastarjelost krivičnog gonjenja, u pravilu, nastupa, odnosno počinje teći od dana učinjenja krivičnog djela i načelno važi pravilo da što je učinjeno krivično djelo teže to je duži i rok čijim protekom ono zastarjeva.²⁴ Međutim, kada su u pitanju krivična djela iz grupe krivičnih djela protiv braka i porodice, u koje spada i ova krivična inkriminacija, kao i krivična djela seksualnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta, zastarjelost krivičnog gonjenja izvršilaca takvih djela ne počinje teći od dana učinjenja krivičnog djela, već, prema članu 96.st.3. KZ

---

²¹ „Odati se“ znači neko opredjeljenje za određeno ponašanje, usvojiti nešto kao svoje i to činiti – vid, Horović, S, *Kazneno pravo – Posebni dio*, Pravni fakultet, Mostar, str.106.

²² Cvjetko, , Singer, M (2013) *Kazneno-pravna zaštita djece*, Nakladni zavod Glous, Zagreb, str.315.

²³ Takav vid krivično-pravne zaštite maloljetnih lica, uključujući i zaštitu od prosjačenja u prinudnom ili kauzalnom aspektu iz krivične inkriminacije „Zapuštanje ili zlostavljanje djeteta (ili maloljetnika) propisan je samo u krivičnom zakonodavstvu Republike Srpske (čl.96. st.3. KZ RS.), jer ovakvu odredbu u okviru instituta zastarjelosti nije propisana u KZ FBiH u kojoj nije niti izvršena promjena krivičnog zakonodavstva, u smislu propisivanja inkriminacija, po osnovu ispunjavanja obaveza Bosne i Hercegovine preuzetih potpisivanjem Lanzarote i Istanbulske konvencije.

²⁴ Vuković, I (2021) *Krivično pravo – Opšti dio*, Pravni fakultet, Beograd, str.561.

RS, počinje teći od sticanja punoljetstva maloljetnog lica²⁵ viktimiziranog navedenim inkriminacijama. Radi se o tzv. odgođenom započinjanju zastare krivičnog gonjenja za izvršioce ovih djela ili posebnom slučaju mirovanja zastare krivičnog gonjenja predviđenom za navedena krivična djela počinjena na štetu djeteta. Naime, zastara krivičnog gonjenja izvršilaca takvih krivičnih djela na štetu djeteta, uključujući i zapostavljanje ili zlostavljanje djeteta, ne teče do punoljetnosti, odnosno počinje teći od sticanja punoljetstva djeteta kao žrtve ovih inkriminacija, tako da isto miruje u tom vremenskom intervalu do njegovog aktiviranja, odnosno računanja od dana sticanja punoljetstva viktimiziranog maloljetnog lica.²⁶

2.2. Prosjačenje i trgovina ljudima

Trgovina ljudima je jedan od javnih oblika organizovanog kriminaliteta. Kao inkriminacija je uvedena i egzistira u krivičnom zakonodavstvu Bosne i Hercegovine od njegove opšte reforme iz 2003. godine i od tada egzistira kao autonomno krivično djelo uz propisanost ove inkriminacije i na entitetskim i nivou BD BiH.

Osnov za uvođenje ove inkriminacije u naše krivično zakonodavstvo je Konvencija UN protiv transnacionalnog organizovanog kriminala usvojena krajem 2000 godine, a kojoj je BiH članica od 5. februara 2002. godine. Ova Konvencija ima dva dopunska protokola: Protokol protiv krijumčarenja migranata kopnenim, morskim ili zračnim putem i Protokol za sprečavanje, zaustavljanje i kažnjavanje trgovine ljudima, naročito ženama i djecom (Palermo protokol). Odredbama člana 5 Palermo protokola države su se obavezale na inkriminisanje trgovine ljudima, pokušaja takve trgovine, saučesništva u takvoj trgovini, kao i na inkriminisanje organizovanja i usmjeravanja drugih osoba na činjenje ovog krivičnog djela.²⁷

Trgovina ljudima ima različite oblike eksploatacije ljudi kao ciljne djelatnosti ove inkriminacije. Kod ovog krivičnog djela nije neophodno da neko bude eksploatiran da bi djelo bilo dovršeno, tako da je za postojanje djela

---

²⁵ Ovo rješenje proizilazi iz obaveza koje je Bosna i Hercegovina preuzela potpisivanjem Lanzarote konvencije, (Konvencija Vijeća Evrope o zaštiti djece protiv seksualnog iskorištavanja i seksualnog zlostavljanja) iz 2007. godine, kao i iz obaveza Bosne i Hercegovine preuzetih potpisivanjem Istanbulske konvencije (Konvencija o sprečavanju i suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici) iz 2011. godine.

²⁶ Tako npr. ukoliko bude počinjeno krivično djelo obljube sa djetetom mlađim od 15 godina iz člana 172. KZ RS zastara krivičnog gonjenja miruje sve do dana u kojem će dijete navršiti 18 godina.

²⁷ Tomić, Z (2007) *Krivično pravo – posebni dio*, Pravni fakultet, Sarajevo, str. 440.

dovoljno da je preduzeta neka od opciono propisanih radnji izvršenja, na neki od opcioni propisanih načina, s ciljem eksploatacije. U zavisnosti od toga da li se eksploatacija ljudi, kao ciljna djelatnost i subjektivno obilježje ove inkriminacije, vrši unutar ili izvan državne granice propisana je međunarodna (čl.186.KZBiH) i organizovana međunarodna trgovina ljudima (čl.186a.KZ.BiH) kao inkriminacije sa elementima inostranosti koje su u državnoj nadležnosti i propisane krivičnim zakonom Bosne i Hercegovine i trgovina ljudima i organizovana trgovina ljudima, odnosno udruživanje radi vršenja krivičnih djela trgovine ljudima i djecom,²⁸ kao inkriminacije sa eksploatacijom unutar države koje su u entitetskim i distriktnoj nadležnosti i propisane u krivičnim zakonima entiteta Federacija Bosne i Hercegovine i Republika Srpska i krivičnom zakonu Brčko distrikta Bosne i Hercegovine.²⁹ Specifičnost ove inkriminacije je što ima tamnu brojku, što podrazumijeva otežano prepoznavanje i otkrivanje ovog krivičnog djela, kako iz razloga same prirode ovog krivičnog djela koji se odnose na njegove različite pojavne oblike kojima se vrši, tako i iz razloga prisutnih na strani žrtve trgovine ljudima koji se odnose na njenu indiferentnost da djelo bude otkriveno ili pak na njeno saglašavanje sa viktimizacijom ovom inkriminacijom. Trgovina ljudima ima poseban fokus javnosti iz razloga što se radi o inkriminaciji koja ima izuzetno destruktivnu prirodu zbog prisutnosti različitih oblika eksploatacije maloljetnih lica i zbog izuzetno negativnih i dugoročnih posljedičnih refleksija.³⁰ Stručne analize ukazuju da trgovina ljudima, u današnjem vremenu, predstavlja treći najveći nelegalni izvor zarade nakon trgovine oružjem i drogama.³¹

---

²⁸ Čl.210a i 210b KZ FBiH, čl.145 i 147 KZ RS i čl.207a i 207b KZ BDBiH.

²⁹ Ograničavanjem inkriminacije samo na međunarodnu trgovinu ljudima postavljeni su kriterijum razgraničenja nadležnosti u ovoj oblasti između državnog i entitetskog krivičnog zakonodavstva, jer se Krivičnim zakonom Bosne i Hercegovine inkriminiše samo međunarodna trgovina ljudima, što znači da svi slučajevi trgovine ljudima bez elemenata inostranosti spada u nadležnost entiteta. Pored ove inkriminacije, uvedena je i nova inkriminacija u članu 186a KZ BiH pod nazivom „Organizovana međunarodna trgovina ljudima“, kao inkriminacija kojom se inkriminiše organizovanje i rukovođenje grupom ili drugim udruženjem koje zajedničkim djelovanjem počinu krivično djelo trgovine ljudima (vid. Babić, M, Marković, I, (2018), *Krivično pravo – posebni dio*, Pravni fakultet, Banja Luka, str. 103.

³⁰ Karović, S, Simović, M (2019) *Krivičnopravna autonomnost i specifičnosti krivičnog djela međunarodna trgovina ljudima*, Godišnjak Fakulteta pravnih nauka, Banja Luka, str.202.

³¹ Đorđević, Đ, Kolarić, D (2020) *Krivično pravo – posebni deo*, Kriminalističko-Policijski Univerzitet, Beograd, str. 282.

Među brojnim oblicima eksploatacije ljudi, kao obilježja trgovine ljudima, pojavljuje se i eksploatacija prosjačenjem. Prosjačenje kao ciljna djelatnost trgovine ljudima je, uz seksualnu eksploataciju, najčešći oblik trgovine djecom i najveći izvor ostvarivanja profita. Krivičnopravna zaštita maloljetnih lica od prosjačenja, kao jedne od ciljnih djelatnosti trgovine ljudima, je bolje regulisana, odnosno normirana u entitetu Republika Srpska čijim je krivičnim zakonikom, za razliku od entiteta Federacija BiH i BD BiH, trgovina djecom predviđena kao posebno krivično djelo (čl.146. KZ RS), tako da je u ovoj inkriminaciji svojstvo maloljetnog lica, odnosno djeteta, kao pasivnog subjekta, obilježje bića krivičnog djela, dok je u inkriminaciji trgovina ljudima u KZ FBiH svojstvo maloljetnog lica kvalifikatorna okolnost koja djeluje daje teži oblik.

Bitno obilježje trgovine ljudima su radnja izvršenja, način i cilj njenog izvršenja, te pasivni subjekt i umišljaj. U pogledu radnje izvršenja, radnja, kao i njen način i cilj izvršenja su alternativno propisani u različitim oblicima i kao bitna obilježja grade normativnu konstrukciju ove inkriminacije i predstavljaju uslov za njeno postojanje, tako da je za postojanje ovog krivičnog djela nužno da je preduzeta jedna, bilo koja radnja izvršenja sa bilo kojim načinom izvršenja i u bilo kojem cilju. Prema odredbi iz člana 146.st.1, ovo djelo čini onaj ko vrbuje, preveze, prebaci, preda, proda, kupi, posreduje u prodaji, sakriva, drži ili prihvati dijete radi iskorištavanja ili eksploatacije njegovog rada, vršenja krivičnog djela, prostitucije ili drugog oblika seksualnog iskorištavanja, pornografije, uspostavljanja ropskog ili nekog sličnog odnosa, prisilnog braka, prisilne sterilizacije, nezakonitog usvojenja ili njemu sličnog odnosa, radi oduzimanja organa ili dijelova tijela, radi korištenja u oružanim snagama ili drugih oblika iskorištavanja.³² Za ovaj oblik djela propisana je kazna zatvora najmanje 5 godina.³³

Teži oblik djela postoji kada se eksploatacija djeteta, uključujući i eksploataciju radi prosjačenja vrši uz korištenje prinudnih, prevarnih ili drugih načina izvršenja, uz propisivanje za ovaj oblik djela kazne zatvora najmanje 8 godina. Na ovaj način, vrsta pasivnog subjekta prema kojem je prinudnim ili drugim načinom preduzeta radnja izvršenja krivičnog djela trgovine determinira oblik djela, tako da način izvršenja krivičnog djela koji predstavlja

---

³² Krivično zakonodavstvo Republike Srpske ne propisuje izričito prosjačenje kao ciljnu djelatnost trgovine ljudima/djecom, ali je propisana generalna klauzula „ili drugih oblika iskorištavanja“ pod koju se može podvesti i iskorištavanje prisilnim prosjačenjem.

³³ Kazna je identična kazni za osnovni oblik djela trgovina ljudima iz čl.210a KZ BiH i strožija u odnosu na osnovni oblik djela trgovina ljudima iz čl.144. KZ RS što implicira intenciju zakonodavca da pruži jaču krivičnopravnu zaštitu maloletnim licima.

osnovni oblik krivičnog djela trgovina ljudima, kada se ona vrši prema punoljetnim licima, kod ove inkriminacije trgovina djecom predstavlja kvalifikatornu okolnost.

Kod ove inkriminacije je predviđeno kažnjavanje onog ko koristi ili omogućava drugom korištenje seksualnih usluga ili drugih vidova eksploatacije djeteta, a bio je svjestan da je riječ o žrtvi trgovine ljudima. Krivnja kod ovog oblika djela se temelji na umišljaju i obuhvata dvostruki oblik svijesti: svijest o tome da je lice žrtva trgovine ljudima i svijest da je to lice maloljetno. Propisana kazna za korištenje usluga djeteta je najmanje 5 godina, tako da je izjednačena sa kaznom za samo trgovanje ljudima što implicira intenciju zakonodavca da obeshrabri potražnju za djecom koja se mogu eksploatirati, uključujući i eksploataciju u svrhu prosjačenja.

Zakonodavac propisuje kažnjavanje kaznom zatvora od najmanje 10 godina ako usljed trgovine djecom, odnosno njihove eksploatacije nastupi teška tjelesna povreda, teškog narušenja zdravlja ili smrt jednog ili više lica.³⁴ U odnosu na smrt lica mora da postoji nehat učinioca. Takvo što se traži iz razloga što oblik krivice, odnosno oblik postupanja učinitelja u odnosu na nastupanje smrti lica, odnosno djeteta uzrokovane njegovim eksploatisanjem u okviru trgovine ljudima, u ovisnosti od toga da li se radi o umišljajnom ili nehatnom postupanju, determinira, odnosno utiče na kvalifikaciju djela. Smrt pasivnog subjekta nastupa kao posljedica preduzetih radnji krivičnog djela trgovine ljudima, odnosno djecom, što mora biti dokazano. Ukoliko je učinitelj umišljajno nanio tešku tjelesnu povredu djetetu kojeg je, kao pasivnog subjekta, eksploatisao, ili ga lišio života, postojaće sticaj između krivičnog djela teške tjelesne povrede i trgovine djecom, odnosno sticaj između krivičnog djela ubistva i trgovine ljudima.

Kod ovog krivičnog djela zakonodavac je na isti način tretirao pristanak djeteta na eksploataciju, koji ne utiče na postojanje krivičnog djela, kao i njegovu poziciju žrtve ako je ona uticala na činjenicu da je dijete kao žrtva trgovine

---

³⁴ Ova odredba o zajedničkom propisivanju posljedica u vidu teške tjelesne povrede, teškog narušenja zdravlja ili smrti lica usljed eksploatacije u okviru trgovine ljudima, odnosno djecom je pogrešna i potreno je formulirati odvojenu odredbu o nastupanju smrti kao najteže posljedice u odnosu na odredbu o prouzrokovanju posljedica u vidu teških tjelesnih povreda ili teškog narušenja zdravlja, iz razloga što i bilo i nelogično i sa punitivnog aspekta sporno da se nastupanje teške tjelesne povrede ili teškog narušenja zdravlja proizilaze iz radnji eksploatacije djeteta jednako kažnjava kao i posljedica u vidu nastupanja smrti. Primjer inkriminacije koja odvojeno propisuje smrtnu posljedicu pasivnog subjekta u odnosu na posljedice u vidu teške tjelesne povrede ili teškog narušenja zdravlja je inkriminacija „Nasilje u porodici“ iz čl.190.st.3 i 4. KZ RS i čl.222.st.4 i 5 KZ BiH.

ljudima izvršila neko krivično djelo.³⁵ Ova inkriminacija služi zaštiti žrtava trgovine ljudima, tako da žrtva nije kažnjiva.

Zaključak:

Danas su maloljetna lica kao najvulnerabilnija kategorija stanovništva izložena riziku od brojnih asocijalnih ponašanja među kojim je u značajnoj mjeri izraženo prosjačenje djece.

Prosjačenje djece je posebno štetna pojava koja ostavlja negativne reperkusije na psihofizički razvoj djece koja su najadekvatnija kategorija lica za njihovo uključivanje od strane punoljetnih lica u ovu asocijalnu pojavu kako u formi saučesničkog djelovanja, odnosno navođenja, tako i u formi prinudnog i eksploatacijskog aspekta s ciljem ostvarivanja profita koja bi ova aktivnost djece donijela licima koja na navedene načine uključuju djecu u ovaj vid "rada" pretežno na ulicama.

Zbog različito izraženih formi uključenosti maloljetnih lica u prosjačenje, društvo mora tražiti i primjenivati adekvatne mehanizme zaštite maloljetnih lica od prosjačenja. Jedan od značajnih mehanizama suzbijanja prosjačenja, odnosno zaštite maloljetnih lica od ove asocijalne pojave jeste kaznenopravni mehanizam zaštite koji se ogleda u normativnoj, prekršajnoj i krivičnopravnoj propisanosti inkriminacija, odnosno odredbi koje se odnose na maloljetna lica. Takav mehanizam zaštite je potreban iz razloga što se u današnjem periodu maloljetna lica najčešće zlostavljaju putem prinuđivanja na prosjačenje i u velikom su riziku da uključivanjem u prosjačenje, odnosno u život i rad na ulici postanu i žrtve krivičnog djela trgovine ljudima, posebno imajući u vidu da je eksploatacija maloljetnih lica radi prosjačenja, uz seksualnu eksploataciju, najčešći oblik eksploatacije maloljetnih lica kao ciljne djelatnosti ove inkriminacije.

U pogledu krivičnopravne zaštite maloljetnih lica od prosjačenja u Bosni i Hercegovini postojeća zakonska rješenja su prilično neujednačena sa određenim manjkavostima prvenstveno u krivičnom zakonodavstvu Federacije BiH, te kao takva ne pružaju najadekvatniji okvir zaštite maloljetnih lica.

U cilju adekvatnije i efikasnije kaznenopravne zaštite maloljetnih lica od prosjačenja, potrebne su izmjene koje su prijedlog *de lege ferenda* i odnose se na sljedeće: a.) adekvatnije pozicioniranje zaštite maloljetnih lica od trgovine ljudima propisivanjem inkriminacije trgovina djecom i u krivičnom

---

³⁵ Babić, M, Marković, I, op,cit, str.104.

zakonodavstvu FBiH, b.) uvođenje u navedenom krivičnom zakonodavstvu posebnog slučaja mirovanja zastare za krivična djela protiv polnog integriteta i krivična djela protiv braka i porodice na štetu djece, uz propisivanje i trgovine ljudima, odnosno djecom u okviru ovog instituta, uključujući i njegovo propisivanje kao inkriminacije na koju se primjenjuje ovaj poseban slučaj mirovanja zastare i u krivičnom zakonodavstvu Republike Srpske, te c.) propisivanje inkriminacija na štetu maloljetnih lica u krivično zakonodavstvo FBiH, kako je to urađeno u KZ RS, radi usklađivanja krivičnog zakonodavstva FBiH sa preuzetim obavezama Bosne i Hercegovine nastalim potpisivanjem Lanzarote konvencije iz 2007 godine i Istanbulske konvencije iz 2011. godine. Pored krivičnopравnih mehanizama zaštite maloljetnih lica od prosjačenja, težište u suzbijanju ove pojave i zaštiti maloljetnih lica od njihove zloupotrebe u ove svrhe mora biti na preventivnim aspektima koji uključuju jačanje uloge porodice i njenu koordinaciju sa odgojno obrazovnim ustanovama na prepoznavanju i suzbijanju ovih rizika, te kadrovsko i materijalno jačanje službi koje se bave prevencijom na ovom planu, prevashodno vaspitno obrazovnih i službi socijalne zaštite, kao i formiranje posebnih ustanova koje bi se primjenom savremenih metoda bavile socijalnom rehabilitacijom djece uključene u prosjačenje. S obzirom na naprijed navedeno, a posebno imajući u vidu da zakonska rješenja nisu konačna i nepromjenljiva već podložna naučno-stručnoj kritici, od zakonodavca se u budućnosti sa razlogom očekuje adekvatnost i kompatibilnost zakonske norme u odnosu na prosjačenje kao složenu pravnu i društvenu pojavu. Također, s obzirom na multidisciplinarnost ove pojave neophodno je posebno apostrofirati koordinaciju svih preventivno - represivnih aktivnosti između nadležnih organa, subjekata i agencija za sprovođenje zakona na planu suzbijanja ove sociopatološke pojave.

Literatura:

- Babić, M, Marković, I. (2018). *Krivično pravo – posebni dio*, Banja Luka: Pravni fakultet Banja Luka;
- Bošković, M, Marinković, M (2015). *Socijalna patologija*, Pravni fakultet, Novi Sad;
- Cvjetko, B, Singer, M. (2013). *Kaznenopravna zaštita djece*, Globus; Zagreb,
- Delić, N (2022) *Krivično pravo – posebni dio*, Pravni fakultet, Beograd,
- Đorđević, Đ, Kolarić, D (2020) *Krivično pravo – posebni dio*, Kriminalističko- Policijski Univerzitet, Beograd
- Horović, S. (2010): *Posebni dio kaznenog prava Bosne i Hercegovine – Knjiga II*, Pravni fakultet Sveučilišta u Mostaru,

Suad ORLIĆ, Sadmir KAROVIĆ i Jasmina IGRAČKI,
PROSJAČENJE I KRIVIČNOPRAVNA ZAŠTITA MALOLJETNIH LICA U BOSNI I
HERCEGOVINI (405-423)

Igrački, J (2012): *Policija kao subjekt u prevenciji zlostavljanja dece*, Zbornik
Instituta za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd,

Karić, N. (2017) *Socijalni rad i maloljetnička delinkvencija u zajednici*, OFF-
SET; Tuzla,

Karović, S, Simović, M. (2019) – *Krivičnopravna autonomnost i specifičnost
kriivnog djela međunarodna trgovina ljudima*, Godišnjak Fakulteta Pravnih
nauka, Banja Luka,

Mrvić-Petrović, N. (2019). *Krivično pravo – posebni deo*, Službeni glasnik,
Beograd,

Nikolić-Ristanović, V, Konstantinović-Vilić, S (2018), *Kriminologija*,
Prometej, Beograd,

Nikolić, Z. (2006). *Prevencija kriminaliteta*, Institut za kriminološka i
sociološka istraživanja; Beograd,

Nikolić, Z. i Joksić, I. (2011). *Maloletnička delinkvencija –
socijalnopsihološki i krivičnopravni aspekti*, Institut za kriminološka i
sociološka istraživanja; Beograd,

Orlić, S, Karović, S.(2020) – *Kaznenopravna zaštita maloljetnih lica od
alkoholizma u Bosni i Hercegovini*, Crimen, br.3/20, Pravni fakultet Beograd,

Orlić, S, Karović, S (2020) *Kaznenopravni aspšpekti zaštite maloljetnih lica od
zloupotrebe opojnih droga u Bosni i Hercegovini*, Zbornik Pravnog fakulteta,
br. 1-2/20, Tuzla,

Tomić, Z. (2007). *Krivično pravo – posebni dio*, Pravni fakultet, Sarajevo;

Vuković, I (2021) *Krivično pravo – opšti deo*, Pravnofakultet, Beograd.

Propisi:

1. Krivični zakon Bosne i Hercegovine (Službene novine BiH, br. 3/03, 32/03, 37/03, 54/04, 61/04, 30/05, 53/06, 55/06, 32/07, 8/10,47/14, 22/15, 40/15, 35/18, 46/21)
2. Krivični zakon Federacije Bosne i Hercegovine (Službene novine FBiH br.36/03, 37/03, 21/04, 69/04, 18/05, 42/10, 42/11, 59/17,76/14, 46/16, 75/17)
3. Krivični zakon Republike Srpske (Službeni glasnik RS, br. 64/17, 15/21, 89/21)
4. Zakon o javnom redu i miru Republike Srpske (Službeni glasnik RS, br. 11/15)
5. Zakon o javnom redu i miru Brčko distrikta Bosne i Hercegovine (Službeni glasnik BD BiH, br. 14/10)
6. Zakon o javnom redu i miru Zeničko-dobojskog kantona (SN ZDK, br. 12/16)

Prof.dr. Suad Orlić, Associate Professor, Faculty of Law University in Zenica, educator at the center for the education of judges and prosecutors of the Federation of Bosnia and Herzegovina, suad.orlic@gmail.com

Prof.dr. Sadržmir Karović, Associate Professor, Faculty of Law Univeristy in Travnik, employed in the State Agency for investigations and protection, Bosnia and Herzegovina, educator at the center for the education of judges and prosecutors of the Federation of Bosnia and Herzegovina, karovic.s@hotmail.com

PhD Jasmina Igracki, Institute for Criminological and Sociological Research, Belgrade, Republic of Serbia, jasminaiigracki@yahoo.com

BEGGING AND CRIMINAL LAW PROTECTION OF MINOR IN BOSNIA AND HERZEGOVINA

Summary: Begging as a social deviation is becoming an increasingly topical problem in today's period of economic crisis and crisis of family values, as well as in the circumstances of the existing migrant crisis and pronounced form of organized crime. This asocial phenomenon grows into a social problem due to the fact that, to a considerable extent, for various reasons, minors appear among participants, that is passive subjects of this type of sociopatological behavior. This type of antisocial behavior of juveniles is to a considerable extent connected with their criminal behavior, where it is particularly important to emphasize the connection of this type of antisocial behavior with incriminations in the field of organized crime, in which begging is the target activity for the execution of which juveniles are exploited, with numerous consequences that this type of exploitation leaves the youngest population.

In this paper, the authors elaborated the criminal law protection of juveniles and pointed out certain defficiencies and differences in the criminal law aspects of this protection while presenting appropriate proposals de lege ferenda aimed at improving the criminal law protection of minors against this type of antisocial behavior.

Key words: criminal law protection, begging, minors.